

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**ДОНИШКАДАИ ҶУМҲУРИЯВИИ ТАКМИЛИ
ИХТИСОС ВА БОЗОМЎЗИИ КОРМАНДОНИ
СОҶАИ МАОРИФ**

**Кафедраи методикаи таълими фанҳои
ҷамъиятӣ-гуманитарӣ**

**БАРНОМАИ
ТАЪЛИМИ КУРСИ ТАКМИЛИ ИХТИСОСИ
ОМЎЗГОРОНИ ФАНИИ ФАНИИ
ТАЪРИХИ ДИН**

Бо қарори шурои олимони Донишкадаи ҷумҳуриявии
такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф
аз 30.09.2024, № 9/8-34 тасдиқ шудааст.

Мураттибон: Н. Ҳақимов - номзади илмҳои таърих,
дотсенти кафедраи методикаи таълими фанҳои ҷамъиятӣ
гуманитарии ДҚТИБКСМ.

М. Ҷумахонова – номзади илмҳои сиёсатшиносӣ,
мудири кафедраи методикаи таълими фанҳои ҷамъиятӣ
гуманитарии ДҚТИБКСМ.

Муҳаррир: Ҳ. Ҳалимова -омӯзгори калони кафедраи
методикаи таълими фанҳои ҷамъиятӣ гуманитарии
ДҚТИБКСМ

Муқарризон: М.Мардинаева –ходими калони илмии
шӯбаи фанҳои гуманитарӣ, ҷомеашиносӣ ва бознигариву
такмили стандарт,барномаҳои таълимию китобҳои дарсӣ
ПРМ АТТ;

Б. Ҳайдаров- мутахассиси МҚТМ

Барномаи таълимӣ дар асоси стандарти давлатии
муассиссаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ таҳия шуда, роҳҳои
истифодаи усулҳои ғаёб ва технологияи инноватсионӣ дар
таълимро ба талаботи низоми муносири таҳсилот муайян
менамояд.

Барномаи мазкур ба омӯзгорон, шунавандагони курси
такмили ихтисоси омӯзгорони фанҳои таърихи дин ва дигар
хоҳишмандони фан тавсия карда мешавад.

Душанбе – 2024

ПЕШГУФТОР

Сиёсати имрӯзаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба татбиқи ислоҳоти куллии соҳаи маориф равона гардидааст. Яке аз роҳҳои асосии рушди соҳаи маориф ин баланд бардоштани малакаю маҳорат ва такмили ихтисоси омӯзгорон ба шумор меравад. Аз ин лиҳоз, такмил додани малака ва маҳорати касбии омӯзгор тибқи талаботҳои ҷомеа ва замони муосир яке аз вазифаҳои асосӣ, ки имрӯз дар назди Донишкадаи ҷумҳуриявии такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф меистад. Аз худ намудани усулҳои нави таълимӣ, истифодаи доштан аз навигарҳои илму техника ва технологияи педагогӣ ҳатман ба такмили дониши омӯзгор, ба навоварии ӯ ва ба баланд шудани дониши хонандагон мусоидат менамояд.

Тайи чанд соли охир ба роҳ мондани таълиму омӯзиши фанни таърихи дин дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба баланд бардоштани маърифати динии хонандагон мусоидат намуда, онҳоро дар рӯҳи тарбияи таҳаммулпазирӣ ва эҳтиром ба арзишҳои миллию умумибашарӣ раҳнамун месозад.

Дин ҳамчун яке аз шаклҳои шуури ҷамъиятӣ то ба имрӯз таъсиррасон буда, нақши муайянеро дар ҷомеа мебозад. Он дар тарбияи ахлоқию маънавии ҷомеа ва ташаккули ҷаҳонбинии шахс бевосита таъсиргузор аст.

Фанни таърихи дин масъалаҳои таърихи пайдоиш, густариш ва таҳаввулоти динҳо ва равияҳои гуногуни диниро меомӯзад. Таърихи дин пайванди ақидавии таълимоти гуногуни эътиқодӣ ва маънавии инсонро дарбар мегирад. Таърих собит менамояд, ки тамаддуни қавму халқиятҳои гуногун умумияти зиёде дошта, ба ҳамдигар таъсир ва аз ҳамдигар илҳом гирифтаанд.

Дониши васеъ ва мукамал дар бораи дин доираи ҷаҳонбинии инсонро васеъ намуда, таҳаммулпазирии ўро қавӣ месозад ва дар омӯзиши таърихи тамаддуни умумибашарӣ ёрӣ мерасонад. Бинобар ин, омӯзгори фанни таърихи динро зарур аст, ки дониши худро дар омӯзиши муқоисавии динҳо мукамал намуда, бо ин роҳ динро ҳамчун яке аз шаклҳои шуури ҷамъиятӣ ба хонандагон баррасӣ намояд.

Барномаи таълимии мазкур барои курсҳои такмили ихтисоси омӯзгорони фанни «Таърихи дин» дар ҳаҷми 36 соат (14 соат – назариявӣ, 22 соат – амалӣ), бо назардошти собиқаи фаъолияти педагогии омӯзгорон (шунавандагон) дар се бахш таҳия шудааст.

Мақсади асосии барнома: Баланд бардоштани маҳорати касбии омӯзгорони фанни номбурда, тавассути ошноӣ бо дастовардҳои нави олимони ин соҳа ва роҳи усулҳои нави таълим, методҳои умумӣ ва хусусии таълими ин фан бо истифодаи тарзҳои нави инноватсионии таълим мебошад. Он бо низоми муносибати босалоҳият ба таълим ба роҳ монда шуда, аҳамияти аввалиндараҷа дорад.

Дар барнома омӯзгорон бо вазифа ва мазмуни курс, роҳи усул ва шаклҳои гуногуни ташкили машғулиятҳо аз фанни таърихи дин, робитаи фанни мазкур бо дигар фанҳои таълимӣ, таърихи ташаккули динҳои ибтидоӣ, динҳои миллӣ ва дар охир ба таърихи пайдоишу таҳаввулотҳои динҳои ҷаҳонӣ ошно мегарданд. Инчунин, ба масъалаҳои ташаккули касбӣ, маҳорати педагогӣ ва фаъолияти омӯзгор диққат дода шудааст.

Шунавандагони курсҳои такмили ихтисос дар ҷараёни таълим аз сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи маориф, аснодҳои меъёрию ҳуқуқии фаъолияти муассисаҳои таълимӣ ва амсоли инҳо маълумот мегиранд. Онҳо дар рафти

курс доир ба воситаҳои нави иттилоотӣ огоҳ шуда, роҳҳои истифода намудани онҳоро меомӯзанд.

Дар таҳияи барнома бештар методҳои интерактивӣ ҳамчун замина ба инобат гирифта шудаанд, ки онҳо истифодаи роҳи усулҳои гуногуни таълимро тақозо менамоянд. Зеро, азхудкунии тарзу усулҳои гуногуни таълим ва муқоисаи онҳо ба усулҳои анъанавӣ ба омӯзгор имконият медиҳад, ки барои баланд бардоштани маънавиёти хонандагон роҳҳои зиёдеро интихоб кунад, то тавассути онҳо савияи дониши шогирдонро ба андозаи имкон мукамал ва афзун созад.

Дар рӯйхати адабиёти истифодашаванда адабиёти марбут ба мақсаду маром ва масъалаҳои таълими фанни таърихи дин дахлдошта, тавсия дода мешаванд.

Накша-барнома аз чор қисм иборат аст:

1.Мақсади таълим- мақсадҳои мушаххаси таълимие, ки барои ҳосил шудани салоҳияти муайян равона шудаанд.

2.Мавзӯ ва мундариҷаи таълим – дар ин фасл мавзӯҳо ва мундариҷае, ки тавассути азхуд кардани онҳо омӯзгор ба мақсади таълим ноил гашта, ба ин восита салоҳияти муайяно ҳосил мекунад, ҷой дода шудаанд.

3.Фаъолияти таълим – аз фаъолиятҳои таълимии тавсияшаванда, ки тавассути он мавзӯ ва мундариҷа азхуд карда шуда, таҳлилу баррасӣ меёбанд, иборат аст. Фаъолиятҳо вобаста ба шароит ва мавод тағйир дода мешаванд.

4.Вақт – ченаки эҳтимолие, ки барои ноил шудан ба мақсад мусоидат мекунад, пешниҳод мегардад.

Талаботи барнома:

Шунавандагони курси такмили ихтисоси омӯзгорони фанни таърих дин дар анҷоми курс салоҳиятҳои зеринро ташаккул дода метавонанд:

- дар асоси Стандарти давлатии таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон, барномаи фанни таърихи дин, китобҳои дарсӣ ва маводи таълимӣ – нақшаҳои тақвими ва дарсӣ таҳия менамоянд;

- методҳои муосири тақмили малакаҳои хонандагонро дар самтҳои хондани матни китоб, ба дарки маънӣ ва мақсади асосии он сарфаҳм рафтан, таҳлилу ва хулосабарорӣ кардари истифода бурда, дар асоси онҳо саволу супориш тартиб медиҳанд;

- навгониҳои дар соҳаи педагогика ва психология омӯхташонро дар амал татбиқ менамоянд;

- методҳои муосири тақмили малакаҳои хонандагонро дар навиштани эссе, нақл кардан, бо истифода аз ҳуҷҷатҳои таърихӣ, санадҳои ҳуқуқӣ, мадракҳои бостоншиносӣ ва амсоли инҳо истифода бурда, дар асоси онҳо саволу супоришҳо омода месозанд;

- методҳои муосири тақмили малакаю маҳорати хонандагонро дар озодона баён намудани фикр ва ҳангоми гуфтор риоя кардани қонуну қоидаҳои рафтор дар ҷомаа, таҳлилу хулосабарорӣ, тақвият додани фикр тавассути ахбори хондаю шунида, дониши ҳосилшуда ва савол гузоштан истифода мебаранд;

- асосноккунии мафҳум ва ҳодисаҳоро дар таълими мавзӯҳои таърихи дин, мутобиқи талаботи стандарт ва барномаи таълимии ба муносибати салоҳиятнокӣ нигаронидашуда, ба роҳ монда метавонанд;

- ҳангоми интиҳоби мавзӯҳо, арзишҳои ахлоқӣ, маърифатӣ, завқӣ, эстетикиро ба назар мегиранд;

- арзёбии ҳаёт ва ҷаҳонбинӣ шаҳсиятҳои таърихӣ гузаштаву муосирро меомӯзанд;

- омӯзиши луғати навро истифода менамоянд;

- воситаҳои арзёбии фаъолияти таълимии хонандагонро ҳангоми хондан, навиштан, гуфтан, таҳлилу хулосабарорӣ истифода мебаранд;

- дар асоси ҳамгирии рукнҳои таърихи дин бо фанҳои таъриху ҷомеашиносӣ ва адабиёт саволу супоришҳои таълимӣ таҳия карда, воситаҳои арзёбии онҳоро муайян мекунанд ва ҳоказо.

Дар анҷоми курс азҳудкунии барнома тавассути санҷиши тестӣ ба воситаи компютер арзёбӣ карда мешавад.

Пас аз хатми курс шунаванда бояд:

- моҳияти сиёсати давлат дар соҳаи маориф;
- асосҳои назариявӣ ва амалии психологияи педагогӣ;
- истифодаи технологияи инноватсионӣ дар омӯзиши фанни таърихи дин;
- моҳият, хусусиятҳо ва усулҳои тадқиқоти илмиро донад.

Ба салоҳиятҳои зерин бояд ноил гардад:

- фаъолияти касбии ҳешро бо мақсади такмил ва баланд бардоштани малакаи касбӣ таҳлил карда тавонад;
- аз уҳдаи гузаронидани мониторинги сифати дониши хонандагон барояд;
- фаъолияти мустақилонаи хонандагонро ҳангоми кор бо «Технологияи информатсионӣ-коммуникатсионӣ» ба роҳ монда тавонад;
- барномаҳои таълимии иловагии фанни таърихи дин ва банақшагирии дарсҳоро дар асоси технологияҳои инноватсионӣ тартиб дода, арзёбӣ намояд;
- саволномаҳои аттестатсияи ҷамъбасти (рейтинг, санҷиш, имтиҳон), олимпиада ва викторинаро мустақилона тартиб дода, омода сохта тавонад;

- маводи таълимӣ-методӣ ва дидактикии оид ба таълими фанни таърихи дин бударо бо истифода аз ТИК таҳия карда тавонад;
- дар асоси донишҳои назариявӣ таҳқиқот гузаронида тавонад.

Малакаи зеринро бояд дошта бошад:

- технологияи муосири педагогии таълими фанни таърихи дин;
- истифодаи технологияҳои иттилоотиву коммуникатсионӣ барои ҳалли барномаҳои касбӣ;
- методологияи тарҳи истифодаи ТИК;
- моҳият, хусусиятҳо ва усулҳои таҳқиқоти илмиро донанд.

Нақшаи

таълимии курси тақмили ихтисоси омӯзгорони фанни таърихи дин

№	Қисматҳои барнома	Миқдори соат		
		Ҳамагӣ	Назариявӣ	Амалӣ
1.	Тахассус, тақмили маҳорати касбӣ	36	14	22
2.	Менечменти сиёсӣ	2	2	-
3.	Педагогика ва психологияи касбӣ	6	2	4
4.	Технологияи иттилоотӣ	4	1	3
Ҳамагӣ		48	19	29

**Нақшаи
тақвими курси тақмили ихтисоси омӯзгори фанни
“Таърихи дин”**

№	Қисматҳои барнома	Миқдори соатҳо		
		Ҳамагӣ	Назариявӣ	Амалӣ
1	Таҳассус, методикаи таълими фан	36	14	22
1	Мақсад ва моҳияти барномаи таълимии фанни таърихи дин	1	1	
2	Мақсад ва вазифаҳои фанни таърихи дин	1		1
3	Тадриси дарсҳои таърихи дин тибқи муносибати босалоҳият ба таълим. Усули сезинагии таълим	2		2
4	Истифодаи усулҳои фаъол ва интерактивии таълим (УФИТ) ва проблемагузорӣ дар ҷараёни дарс	4	1	3
5	Методикаи омӯзиши мавзӯи шаклҳои дин. Динҳои ибтидоӣ	2	1	1
6	Методикаи омӯзиши фанни таърихи дин дар синфи 7-8	2	1	1
7	Методикаи омӯзиши мавзӯи “Зардуштия”: таълим ва таҳаввулоти он”	2	1	1
8	Методҳои таълими фанни таърихи дин тибқи муносибати босалоҳият ба таълим	2		2
9	Арзёбии салоҳиятҳои хонандагон аз фанни таърихи дин	2		2

10	Ифротгарой (экстремизм), терроризм ва намудҳои ифротгарой (сиёсӣ ва идеологӣ)	2	1	1
11	Дини ислом ва паҳншавии он дар Осиёи Марказӣ	2	1	1
12	Динҳои қадимаи ориёӣҳо: меҳрпарастӣ ва таълимоти таҳаввулотӣ он	2	1	1
13	Дин дар Мисри қадим	2	1	1
14	Дини Бобулиёни қадим	2	1	1
15	Дин дар Юнони қадим	2	1	1
16	Дини Румиёни қадим	2	1	1
17	Динҳои қадимаи Чин. Таълимоти Конфутсий.	2	1	1
18	Авасто-манбаи таълимоти ахлоқӣ ва таърихӣ.	2	1	1
Мавзӯҳои иловагии алтернативӣ				
1.	Дин ва муносибатҳои динӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар даври Истиқлолият	2	1	1
2.	Дин ҳамчун падидаи таърихиву иҷтимоӣ ва фарҳангӣ	2	1	1
3.	Яҳудия: таълимот ва таҳаввулотӣ он.	2	1	1
4.	Қуръон, суннат ва ҳадис ҳамчун сарчашмаҳои асосии ислом	2	1	1
5.	Исломи кунунии Тоҷикистон ва ҷаҳон	2	1	1
6	Динҳои Ҳиндустони қадим. Браҳмания – дини миллии ҳиндустониҳо	2	1	1
7	Буддоя: таълимот ва инкишофи он	2	1	1
8	Насрония ва таҳаввулотӣ он	2	1	1
9	Раванди мубориза бо коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон	2	1	1
Ҷамагӣ		18	9	9

БАРНОМАИ КУРСҶОИ ТАКМИЛИ ИХТИСОСИ ОМУЌЗГОРОНИ ФАННИ ТАЪРИХИ ДИН

Мавзуй 1. (1 соат). Мақсад ва моҳияти барномаи таълимии фанни таърихи дин

Мазмун ва мундариҷаи нақша ва барномаи таълими фанни таърихи дин; моҳияти ташаккули тарбияи тафаккури таърихӣ, ҳисси ватанпарастӣ ва худшинос; баланд бардоштани маърифатӣ динӣ. Дар тафаккури хонандагон таҳким бахшидани мафҳумҳои марбут ба таърихи дин ва эътиқоди инсон ва шаҳрванд.

Банақшагирӣ ва барномасозӣ оид ба таълими фанни таърихи дин ва моҳияти онҳо. Роҳҳои истифодаи нақша ва барномаи таълимии фанни таърихи дин. Дар ҷараёни омӯзиш ба назар гирифтани робитаҳои дохилифаннӣ ва байнифаннӣ. Баланд бардоштани сифати таҳсилот, қонеъ гардонидани талаботҳои шахс ба дониш, ҷорӣ намудани таълими равиявӣ, ҷорӣ намудани усулҳои нави таълим.

Роҳҳои истифодаи нақша ва барномаи таълими фанни таърихи дин дар ҷараёни таълим. Тақсимои соати таълимӣ барои омӯзиши фанни таърихи дин. Истифодаи амалӣ ва босамари он тибқи талаботи нақшаи таълимӣ. Мувофиқати нақша, барномаи таълими фан ба китобҳои дарсии мактабӣ.

Тибқи талаботҳои нақша ва барномаи таълимӣ ба роҳ мондани таълими фан. Мувофиқати онҳо ба талаботҳои санадҳои меъёрӣ- ҳуқуқӣ дар соҳаи маориф.

Машғулияти амалӣ: Таҳлили услубии нақша ва барномаи таълимии фанни таърихи дин (аз таҷриба).

Мавзуи 2. (1 соат). Мақсад ва вазифаҳои фанни таърихи дин

Таърихи дин ҳамчун фанни таълимӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ. Омӯзиши паҳлуҳои алоҳидаи динҳо дар таърихи инсоният. Заминаҳои таърихи пайдоиш ва таҳаввулоту пешрафти онҳо. Таърихи пайдоиш ва ташаккули аввалин динҳо. Ташаккулёбии дин дар таърихи башар. Таърихи дин дар дунёи қадим, асрҳои миёна, давраи нав ва давраи муосир.

Мақсад, вазифаҳои таълимӣ ва тарбиявии фанни таърихи дин

Дин- ҳамчун шакли шуури ҷамъиятӣ. Пайвандии фанни таърихи дин ба фанҳои таърих, адабиёт, фарҳанг ва ахлоқ. Мавқеи дин- ҳамчун дониш дар ташаккули ҷаҳонбинии инсон; донишҳои воқеаю равандҳо ва пайдо намудани дониш, маҳорат ва малакаи таҳлили рӯйдодҳои таърихи динҳо. Додани маълумот дар бораи пайдоиш ва таҳаввулоту динҳо.

Моҳияти диншиносӣ дар таълими фанни таърихи дин. Ҳадафи асоси омӯзиши он, тарбияи ҳисси эҳтиром нисбат ба таърихи дин ҳамчун арзиши тамаддуни умумии инсонӣ.

Машғулияти амалӣ: Таҳлили ҷанбаҳои ахлоқии дин (аз таҷриба).

Мавзуи 3. (2 соат) Тадриси дарси таърихи дин бо муносибати босалоҳият ба таълим. Усули сезинагии таълим.

Аҳамияти гузариш ба муносибати босалоҳият ба таълим. Сабабҳои ворид намудани тағйирот ба муносибати нави таҳсилот: моҳият, дастовард ва норасоӣҳо. Хусусиятҳои фарқкунандаи муносибати босалоҳият ба таълим. Таълими хонандамехвар ё таълиме, ки ба ташаккули шахсияти хонанда нигаронида шуда.

Минтақаҳои актуалӣ ва наздиктарини инкишоф. Назарияи гуногунии зеҳн.

Моделҳои сезинагии таълим ва моҳияти он. Мулоҳизакорона ба нақша гирифтани дарс ва тавассути модели сезинагӣ ба мақсад расидани омӯзгор.

Дарси амалӣ. Фикру ақидаҳои шунавандагон доир ба муносибати босалоҳият ба таълим. Маънидод намудани сабабҳои ворид намудани тағйирот ба системаи таҳсилот. Роҳбаладии омӯзгор дар дарсҳои таърихи дин ҳангоми гузаштан ба муносибати босалоҳият ба таълим.

Мавзӯи 4 (4 соат). Истифодаи усулҳои фаъол ва интерактивии таълим (УФИТ) ва проблемагузори дар чараёни дарс

Усулҳои фаъол (ҳамфаъол) ва зухуроти он дар таълим. Муқоисаи усулҳои фаъоли таълим ва усулҳои анъанавӣ. Муайян кардани бартарӣ ва камбудии усулҳои фаъол ва анъанавӣ. Мавқеи ағниятҳо дар муносибати фаъоли омӯзгор ва хонанда. Кор бо усулҳои «Кластер», ҷадвали «Инсерт», «Диagramмаи Венн», диаграммаи «Чӣ тавр?», диаграммаи «Барои чӣ?», усули «Т-нақша», “Ангезиши зеҳн”, “Шаршара”, “ММД”, “Синквейн”, “Пешгӯӣ”, “Ист”, “Блитс-пурсиш” ва ҳоказо.

Истифодаи бозии шавқовар. Динҳои қадимаи миллӣ, Дини қадимаи Миср ва Авесто. Аҳамияти истифодаи усулҳои фаъоли таълим дар дарси таърихи дин. Кор бо матнҳои китоби дарсӣ, ҳамчун шакли ҳавасмандкунӣ ба омӯзиш. Мақсади асосии истифодаи усулҳои фаъоли таълим:

- гирифтани дониши саҳеҳ ва мукамал;
- беҳтар гардидани сифати дарс;
- мустақилона ифода намудани фикру ақида;
- мулоҳизарониҳои боандешона ва ҳоказо.

«Ҳучуми фикрӣ» – яке аз намудҳои усули фаъоли таълим.

Аҳамияти усулҳои фаъоли таълим дар донишандӯзии хонандагон.

Дарси амалӣ. Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба истифодаи усулҳои фаъол (ҳамфаъол)-и таълим дар дарси таърихи дин. Ёдовар шудан аз бартарӣ ва камбудии усули номбурда, дар мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумии маҳал. Пешниҳоди шунавандагон доир ба роҳҳои дониши васеъ ва саҳеҳ гирифтани хонандагон тавассути усулҳои фаъоли таълим (аз таҷриба).

1. Муайян сохтани мафҳумҳои асосии дарс.

2. Ба муҳокимаи хонандагон пешниҳод намудани масъалаҳои

бахсталаб.

3. Шунидани андешаҳои шунавандагон оид ба роҳҳои ҳалли масъалаҳои

гузошташуда.

4. Таълим ва ҷамъбасти мавзӯ.

Таърих ва фалсафаи омӯзиши проблемавӣ. Истифодаи принципи гузоштани саволҳои проблемавӣ аз тарафи файласуфони Юнони қадим. Санъати мубоҳисаҳои проблемавӣ аз тарафи файласуфони Ҳинду Чин. Вазъияти проблемавӣ ва ба миён овардани он дар чараёни дарси таърихи дин. Гузоштани ҳалли проблемае, ки бевосита ба мавзӯ алоқамандӣ дорад. Чустуҷӯии ҳалли вазъияти проблемавӣ ба воситаи фаъолияти якҷоя. Ташкили фаъолияти якҷоя барои дарёфти проблемаи гузошташуда. Аз худ кардани принципҳои ҳалли проблема ва вазъияти проблемавӣ. Нуқтаи назарҳои гуногуни хонандагон барои ҳалли масъала.

Хулоса, омӯзиши проблемавӣ ин: -

-ташкили машғулиятҳои таълимӣ;
-дар зери роҳбарии муаллим ба миён овардани вазъияти проблемавӣ;

-фаъолияти хонандагон барои ҳал кардани вазъияти проблемавӣ мебошад.

Омӯзгори эҷодкор –коструктивист, мушовир, ташкилкунанда ва идоракунандаи таҳқиқоти кӯдак, муҳайёкунандаи шароити мусоид барои фаъолияти кӯдак. Дастгирии омӯзгор ба ҳар як ташаббуси хонандагон. Фаъолияти омӯзгор дар қори ба хонандагон додани имконияти фикр кардан, пайваст намудани донишҳои нав. Ба «шӯр» овардани кунҷковии табиӣ талабагон, истифодаи ҳаяҷон ва таҳқиқот аз тарафи муаллим дар раванди таълим. Ташкили гурӯҳбандӣ, таҳлилу таҳқиқ ва арзёбии ҷавобҳои хонандагон дар ҷараёни дарси аз тарафи омӯзгор. Машғулиятҳои проблемавӣ ва моҳияти онҳо дар рушди тафаккури интиқодӣ ва бархурди фикрҳои мухталиф дар раванди дарс.

Конструктивизм-ин гузоштани нуқтаи назари талаба дар мадди аввал, агар чи он «пуч» ҳам бошад. Волотар ҳисобидани раванди ба даст овардани ҳақиқат нисбат ба ҳуди ҳақиқат.

Ташаккули шахсияти эҷодкор дар дарсҳои проблемавӣ ва ин қобилиятҳоро доро гаштани ӯ:

- мантиқан фикр кардан;
- донишҳои омӯхта ба система мебарорад;
- роҳҳои ҳалли вазъиятҳои проблемавӣ муайян менамояд;
- аз ҳама гуна вазъият баромада метавонад.

Машғулияти амалӣ: Мулоҳизаҳои педагогӣ ва хулосабарорӣ (ба қайд гирифтани фикру ақидаҳои шунавандагон баъди саволи «Шумо чиро омӯхтед?») Ҳангоми ҷамъбаст ба хулосаи тахминии зерин омадан:

1. Инсон қобилияти нотакрори пайдо кардан, гузоштан ва ҳал кардани проблемаро дорад.

2. Фикронӣ аз вазъияти проблемавӣ оғоз меёбад.

3. Принсипи проблеманокӣ ҷараёни таълимро ба ҷараёнҳои маърифат ва фикрронии эҷодӣ наздик месозад.

Фикру ақидаҳои шунавандагон роҷеъ ба тарзи ташкил ва гузаронидани натиҷагирии дониш, сифат ва самаранокии таълим бо усули тестӣ. Муваффақият ва камбудии санҷиши савияи дониши хонандагон бо роҳи пурсиши тестӣ (аз таҷриба).

Мавзӯи 5. (2 соат). Методикаи омӯзиши мавзӯи шаклҳои дин. Динҳои ибтидоӣ

Шаклҳои маъмули динҳо дар таърихи инсоният: динҳои ибтидоӣ, динҳои миллӣ ва динҳои ҷаҳонӣ.

Динҳои ибтидоӣ. Замина ва сабабҳои зуҳури динҳои ибтидоӣ. Табиатпарастӣ ва ҳайвонпарастӣ яке аз нишонаҳои асосии динҳои ибтидоӣ. Шаклҳои маъмули динҳои ибтидоӣ: тотемизм, фетишизм, анимизм ва магия. Тотемизм- эътиқоти боварӣ ба робитаҳои авлодӣ ва ҳешовандии инсон ва ҳайвон. Бештар роиҷ будани тотемизм дар мардуми бумии Австралия, Гвинеяи Нав ва Ҳиндустони Америкой. Фетишизм- ин эътиқод ба ашё, чизҳои моддӣ. Фетиш- ин устухон, косахонаи сар, сангреза, шохи гову гавазн ва ғайра. Анимизм-дараҷаи баланди парастии ва эътиқоди одамони ибтидоӣ. Анимизм - рӯҳ, ҷонпарастӣ.

Машғулияти амалӣ: Роҳу усулҳои ба шунавандон таълим додани методҳои муосири таълим. Шарҳу маънидод

намудани усулҳои гуногун ва истифодаи дурусти онҳо дар дARS. Бо мисолҳо шарҳу тавзеҳ додани тарзу роҳҳои фаҳмонидани методҳои номбурда (аз таҷриба).

Мавзӯи 6. (2 соат) Методикаи омӯзиши фанни таърихи дин дар синфҳои 7-8.

Тарзи таълими фанни «Таърихи дин» дар синфҳои номбурда. Роҳу усулҳои ташаккули қобилиятҳои маърифатии хонандагон дар раванди таълим. Роҳҳои омӯзиши пайдоиши таърихи динҳо, тағйирёбию дигаршавии онҳо. Хусусият ва гуногунрангии динҳои мухталиф. Маълумот дар бораи таърихи дин. Пайдоиш ва тағйиру таҳаввули динҳоро бо тамоми дигаргуншаклӣ ва хусусиятҳои пай дар пай, давра ба давра ба таври хронологӣ омӯхтан, ба ҳаёти маънавӣ ва шуури иҷтимоӣ машғул будани ин фан бо фалсафа, психология, адабиёт ва ғ. Хусусияти умумӣ доштани шаклҳои таърихи ҷаҳонбинии дину фалсафа. Инкишофи шуури ҷамъиятӣ. Роҳҳои таълими мавзӯҳои шаклҳои дин. Динҳои ибтидоӣ

Истифодаи усулҳои интерактивӣ. Тарзи баёни дARS. Тарзи пурсиши дARS. Тарзи ҷамъбаст ва мустақкамкунии дониши гирифта. Тарзи пешниҳоди вазифаи хонагӣ.

Тарзи таълими фанни «Таърихи дин» дар синфи VI. Такрор аз мавзӯҳои гузашта. Тарзи таълими фанни «Таърихи дин» дар синфи VII. Роҳу усулҳои таълими динҳои ибтидоӣ: тотемизм, фетишизм, анимизм ва магия. Хусусият ва гуногунрангии динҳои мухталиф Истифодаи усулҳои интерактивӣ. Роҳу усулҳои баланд бардоштани қобилиятҳои маърифатии хонандагон дар ҷараёни таълими фанни таърихи дин. Маълумот дар бораи адабиёт.

Дарси амалӣ. Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба мавзӯи «Методикаи омӯзиши мавзӯҳои фанни таърихи дин дар синфҳои 7-8. Роҳу усулҳои ташаккули қобилиятҳои маърифатии хонандагон дар таълим.

Сабабҳои пайдоиши унсурҳои бутпарастӣ дар байни қабилаҳои ибтидоӣ.

Мавзӯи 7. (2 соат). Методикаи омӯзиши мавзӯи Зардуштия: таълимот ва таҳаввулоти он.

Зардуштия: таълимот ва таҳаввулоти он. Зардушт ва шахсияти ӯ. Сохтори “Авасто” ва мундариҷаи он. Ривоятҳои дар бораи зухӯри ӯ. Шоҳ Виштосп пайрав ва тарғибгари дини Зардуштӣ. “Авасто” ва таърихи нигориши он. Ётиқод ва тавҳид (яктопарастӣ) дар Зардуштия. Таълимоти динию дунявии Зардуштия. Таҳаввулоти Зардушт. Зардушт ва шарҳи ҷомеа. Густариши Зардуштия аз асри У11 то мелод. Маросимҳои ибодат ва идҳои Зардуштия. Осори оташкадаҳои зардуштӣ дар Тоҷикистон. Таъсири дини зардуштӣ ба тамаддун ва динҳои ҷаҳонӣ.

Дарси амалӣ. Роҳу усулҳои ба хонандагонӣ муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ таълим додани методҳои муосир. Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба мавзӯи «Методикаи омӯзиши мавзӯи Зардуштия: таълимот ва таҳаввулоти он». Шарҳу маънидод намудани роҳу усулҳои таълими мавзӯи Зардуштия: таълимот, таҳаввулот ва омӯзиши ҳаёту фаъолияти он (аз таҷриба).

Мавзӯи 8 (2 соат). Методҳои таълими фанни таърихи дин тибқи муносибати босалоҳият ба таълим

Маълумоти умумӣ дар бораи технология ва методҳои умумии таълим дар муносибати босалоҳият ба таълим. Технологияи таълими хонандамеҳвар дар дарси таърихи дин ва таълими лоиҳавӣ дар дарсҳо. Технологияи таълими интерактивӣ. Роҳу усули машғулиятҳои дунафарӣ ва гурӯҳӣ дар дарси таърихи дин. Тарзи гузаронидани лаҳзаҳои

дамгирӣ дар дарс. Истифодаи методҳои таълими фанни таърихи дин дар муносибати босалоҳият ба таълим.

Дарси амалӣ. (1 соат). Фикру ақидаҳои шунавандагон доир ба муносибати босалоҳият ба таълим. Маънидод намудани сабабҳои ворид намудани тағйирот ба системаи таҳсилот. Роҳбаладии омӯзгор ҳангоми гузаштан ба муносибати босалоҳият ба таълим.

Мавзӯи 9. (2 соат) Арзёбии салоҳиятҳои хонандагон аз фанни таърихи дин

Маълумот дар бораи арзёбӣ. Мақсадҳои арзёбӣ. Мавқеи арзёбӣ дар раванди таълим. Усул ва воситаҳои арзёбӣ. Арзёбии ташаккулдиҳанда. Усул ва воситаҳои арзёбии ҷамъбасти.

Дарси амалӣ. Фикру ақидаҳои шунавандагон доир ба арзёбӣ ва ҳелҳои он. Мақсад ва вазифаҳои арзёбӣ дар таълими фанни таърихи дин. Андешаҳо роҷеъ ба арзёбии ташаккулдиҳанда (аз таҷриба).

Мавзӯи 10. (2 соат). Ифротгароӣ (экстремизм), терроризм ва намудҳои ифротгароӣ (сиёсӣ ва идеологӣ)

1. Ифротгароӣ, терроризму экстремизм падидаҳои глобализатсияи сиёсӣ.

2. Ҷумҳурии Тоҷикистон зидди ифротгароӣ ва терроризм.

Мафҳуми «глобализатсия», мазмун, моҳият ва намудҳои он. Намудҳои глобализатсия- глобализатсияи молиявӣ, сиёсӣ, криминалӣ, этникӣ, мазмун ва моҳияти онҳо. Ифротгароӣ, терроризму экстремизм падидаҳои глобализатсияи сиёсӣ. Рӯ ба рӯ омадани бисёр кишварҳои олам ба амалҳои ифротгароӣ ва террористӣ. Терроризм ва экстремизм -ҳамчун вабои аср ба амнияти ҷаҳон. Хатари на камтар аз силоҳи ядроиро доро будани онҳо.

Дахшату бесуботино ба вучуд овардани ин амалҳои ғайриинсонӣ. Ба ягон дину мазҳаб алоқаманд набудани амалҳои ифротгарой. Намудҳои ифротгарой: сиёсӣ (давлатӣ ва идеологӣ) ва идеологӣ (динӣ, милли-этникӣ).

Пахншавии тафаккури харобиовари ифротгарой, қувватгирии ғайриқонунии ҳаракатҳои экстремистиву террористӣ ва монанди инҳо, субботу амнияти давлатҳои ҷаҳонро ба таҳдиди ҷиддӣ рӯ ба рӯ намудани онҳо. Торафт васеъ гардидани ғайриқонунии созишҳои террористӣ.

Ҷумҳурии Тоҷикистон зидди ифротгарой ва терроризм. Инъикоси ин масъалаҳо дар моддаҳои 1, 8, 28 ва 100-и Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул гардидани «Қонун дар бораи мубориза бар зидди терроризм» аз 16 ноябри соли 1999 таҳти рақами №845 ва Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза бар зидди экстремизм (ифротгарой)» аз 8 декабри соли 2003 № 69. Мазмун ва муҳтавои ин Қонунҳо.

Суханони ибратомӯзи Асосгузори сулҳу Ваҳдати милли, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар хусуси аъмоли зишти ифротгарой ва террористӣ. Таҳдиди аъмоли зишти ифротгарой ба истиқлолияти давлатӣ, ба мавҷудияти ҳудуди давлати мустақил, ба сохтори давлатдорӣ ба субботу амният ва ҳаёти ошошта, ба ҳонаи ободу ошоштаи ҳар як фард. Расидан ба қадри фазои сулҳу ошош, бунёдкориро созандагӣ дар ҷумҳурӣ ва пӯштибонӣ аз сиёсати давлату ҳукумати кишвари азизамон, ҳифзи ин музаффариятҳо.

Машғулияти амалӣ: Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба ҳаракатҳои террористӣ ва экстремистӣ. Сабабҳои хатарнок ва хилофи мазҳаби ҳанифия будани ғайриқонунии ҳизбу ҳаракатҳои Ваҳҳобия, Салафия, Ҳаракати исломии Ёзбекистон, Ҷамоати

Таблиғ, Ҳизби таҳрир, Ансоруллоҳ, Ҳизбуллоҳ, Ҳаракати исломии Туркистон, ДИИШ, Тоҷикистони озод ва ғайра дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. (аз таҷриба)

Мавзӯи 11. (2 соат) Дини ислом ва паҳншавии он дар Осиёи Марказӣ

Замина ва сабабҳои пайдоиши дини ислом. Ислом ҳамчун дин ва маърифати ҷомеаи феодалии арабу Шарқ. Арабистон пеш аз ислом. Ҳаракати паёмбарӣ. Муҳаммад (с) ва рақибони ӯ. Муҳаммад (с) – шахси таърихӣ. Макка ва Мадина – марказҳои тамаддуни ислом. Муҳаммад (с) – асосгузори Хилофати Араб. Халифаҳои Рошиддин ва нақши онҳо дар густариши ислом. Густариши ислом дар сарзаминҳои берун аз Арабистон.

Забтқориҳои араб ва густариши ислом дар ҳудудҳои тоҷикнишин. Исломи мазҳабии ҳудудҳои тоҷикнишин. Инкишофи таҳаввулоти ислом дар ҳудудҳои тоҷикнишин. Равияҳои суннӣ ва шиа.

Қуръон. Суннат, Ҳадис, Иҷмоъ, Қиёс, Фатво. Рукнҳои асосии ислом. Равияҳои дини ислом: Суннӣ ва Шиа. Умумият ва фарқияти онҳо. Нақши ислом дар тамаддуни ҷаҳонӣ.

Машғулияти амалӣ: Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба ҷиҳатҳои мусбӣ ва манфи густариш ёфтани дини ислом дар Осиёи Марказӣ. Забтқориҳои араб дар ҳудудҳои тоҷикнишин (аз таҷриба).

Мавзӯи 12. (2 соат) Динҳои қадимаи ориёӣҳо: меҳрпарастӣ ва таълимоти таҳаввулоти он

Динҳои ориёӣҳои қадим. Гашаққули эътиқодҳо дар Ориёно. Умумият, хусусият ва фарқияти эътиқоди

ориёно бо дигар қавму қабилаҳо. Нишонаҳои дин дар Ориёно. Меҳрпарастӣ ва асосҳои он. Меҳр-худои рӯшноӣ, худои ҳақиқат. Меҳрпарастӣ: таълимоту таҳаввулоти он. Нишонаҳои меҳрпарастӣ дар ривоятҳои ёдгориҳои таърихӣ. Инъикоси Меҳр-Митра дар китобҳои мардуми ориёӣ-Ригведа ва Авесто. Маросимҳои оини меҳрпарастӣ. Паҳншавии меҳрпарастӣ дар байни мардуми сомӣ, Рум, Африқо ва Аврупо. Нақши меҳрпарастӣ дар ташаккули фарҳанг ва тамаддуни умумибашарӣ.

Машғулияти амалӣ: Ақидаҳои шунавандагон оид ба оини меҳрпарастӣ ва осори он дар рӯзгори имрӯзаи тоҷикон. Паҳншавӣ ва нақши меҳрпарастӣ дар тамаддуни умумибашарӣ (аз таҷриба)

Мавзӯи 13. (2 соат). Дин дар Мисри қадим.

Аввалин – тамаддуноҳои бостон, тамаддуни мисриёни қадим. Миср яке аз ғахвораҳои тамаддуни ҷаҳон. Нил ва нақши он дар ташкили аввалин давлатҳо дар Миср. Ташкили ҳукумати муттамаркази Фиръавнҳо. 31 сулолаҳо ташкил намудани Фиръавнҳо. Заминаҳои пайдоиш ва таҳаввулоти динҳо дар Мисри қадим. Эътиқодҳои аввалини мисриён- тотемизм. Худоёни мисриёни қадим-шағол, тимсоҳ, барзагов, хурус ва дигар ҳайвонҳо. Ба вучуд омадани худоёни бузург: Атон Ра ва Патрах-Сукар. Изис ва Осирис-худоёни мисриён. Ривоятҳо дар бораи онҳо. Ривочи ибодати Офтоб дар мисри қадим.

Машғулияти амалӣ: Мулоҳизарони шунавандагон оид ба таъсиррасонии динҳои мисриён ба динҳои дигар ҳалқҳо

Мавзуи 14. (2 соат). Дини Бобулиёни қадим (2)

Байнаннаҳрайн-қадимтарин ҳавзаи тамаддуни инсоният. Рӯдҳои бузурги Фурот ва Дачларо аз замонҳои қадим маскани сукунат ихтиёр кардани қабилаҳои соми ва ориёӣ. Дар поёноби Фурот ба вучуд омадани 12 шаҳр-давлатҳо. Ба вучуд омадани тамаддуни ҷаҳонии “маданияти шумерӣ”. Маъноӣ “дарвозаи худо”-ро ифода намудани вожаи Бобул. Ривоятҳо дар бораи бунёди Бобул. Сарчашмаҳои насронӣ ва исломӣ дар бораи Бобул. Қонунномаи Хамураппӣ.Худоён ва олихаҳои бобулиён. Мақоми Иштар ва Мардук-худоҳои бобулиён.Иштар – худои ҳосилхезӣ ва бороварӣ. Боварии бобулиҳо ва ассириён ба худои Ашшуро. Ашшуро ва шабоҳати он ба худои зардуштия Ахуромаздо.

Машғулияти амалӣ: Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба нақши Бобулистон дар таърихи ислом. Пайдоиши тамаддуни ҷаҳонии “маданияти шумерӣ”.

Мавзуи 15. (2 соат). Дин дар Юнони қадим.

Эллиада ва ривоятҳо дар бораи он. Воридшавии қабилаҳои ориёӣ ба Юнон. Баромади вожаи Юнон аз номи қабилаи ориёии Аюниён. Ёдгориҳои хаттӣ, таҳқиқотҳои таърихӣ, асарҳои асотирию фалсафӣ ва мадракҳои бостоншиносӣ оид ба тамаддуни Юнон. Давраҳои динҳои ибтидоиро паси сар намудани юнониҳо. Қаробати динҳои юнониён ба дину оинҳои мардуми ориёӣ. Девпитер-падари осмон ва Деметр-худои модар-замин дар дини юнониҳо. Нақши гов ё барзагов дар эътиқоди юнониҳои қадим. Ба ҳок супурдани мурдаодати расмӣ ва ҳатмии онҳо. Мавқеи Зевс – худои бузург,

худои осмон дар тасаввуроти юнониён. Афина-худои хомии шаҳрҳо. Ривояту қиссаҳо дар бораи онҳо ва дигар худоён дар Юнон.

Машғулияти амалӣ: Навиштани ЭСЕ дар мавзуйи “Қаробати динҳои юнониҳо бо ориёиҳо” (аз таҷриба).

Мавзуйи 16. (2 соат). Дини Румиёни қадим.

Ташкилҳои Рум дар асри VIII-и пеш аз мелод. Капитолий- қалъаи қадими шаҳри Рум. Ривоятҳо дар бораи онҳо. Сенат-шуроӣ муйсафедон. Лотин-қабилас аз ориёиҳо, ки дар Рум сукунат намудаанд. Қаробати дини румиҳо бо юнониён. Эътиқоди румиҳо ба кишту қор ва зироатқорӣ. Худоёни Румиҳо; Юпитер-худои худоён, юнона – олиҳаи никоҳ, зани Юпитер, Марс-Худои ҷанг, Весто- худои оташ, Нептун- худои об ва ғайра. Бунёди ибодатхонаҳо ба хоҷаҳои худоён. То ба мартабаи Худои худро расонидани Императорони Румӣ. Муборизаи шадиди дини нав ва кӯҳан аз ба вучуд омадани дини исавӣ – аз асри I мелодӣ то асри IV. Дини насрониро дини давлатӣ эълон намудани Император Константин.

Машғулияти амалӣ: Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон роҷеъ ба моҳияти омӯзиши дини румиёни қадим. Баҳсҳо доир ба мавзӯ. Аҳамияти диншиносӣ дар шароити кунунӣ. (аз таҷриба).

Мавзуйи 17. (4 соат). Динҳои қадимаи Чин. Таълимоти Конфутсий.

Маълумотҳо дар бораи эътиқодҳо дар Чини антиқа. Хусусияти тамаддуни Чин. Давраи Шан–Ин, давраи бисёрхудой. Давраи Чжоу- парастии Худои осмон. Даосизм ва таълимоти он (асри VIII-и пеш аз мелод). Шахсияти Лао Тси. Ривоятҳо дар бораи ӯ. Расман эълон

доштани дини даосизм- дини давлатӣ соли 165 мелодӣ. Чиу (Конфутсий) ва саргузашти ӯ. Осори Конфутсий: “Панчкитоб-У-тзин” ва “Чаҳоркитоб-Сушӯ”. Усулҳои ахлоқи таълимоти Конфутсий. Панч усули ахлоқи Ли. Робитаи шох бо раият, падар ба фарзанд, шавҳар бо зан, ака бо уко, дӯстон бо дӯстон. Конфутсия-дини давлатии Чин дар асри 11-и пеш аз мелод. Вазъи таълимоти ӯ дар замони муосир.

Машғулияти амалӣ: Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба таълимоти Конфутсий дар ҷаҳони муосир. Таҳлили динҳои ҷаҳонӣ.(аз таҷриба)

Мавзӯи 18. (2 соат) “Авесто” -манбаи таълимоти ахлоқӣ ва таърихӣ

“Авесто”-китоби муқаддаси зардуштиён. Таълимоти ахлоқӣ дар “Авесто” оид ба офариниши оламу одам. “Авесто”-аввалин сарчашмаи хаттӣ, таърихӣ ва адабию тарбиявӣ. Маълумотҳои “Авесто” оид ба сарзамини ориёӣҳо, табиат, машғулият ва шаҳру мулкҳо. Хатти авестой. Ривоятҳо оид ба миқдор ва таълифи он. Аз 21 наск ва ё китоб иборат будани нусхаи нахустини “Авесто”. Бо фармони Доро китобат шудани он ва тақдири он баъди ҳучуми Искандари Мақдунӣ.

Дар замони Сосониён ҷамъовариҳои нусхаҳои парокандаи “Авесто” ва китобат шудани он. Иборат будани “Авесто”-и сосонӣ аз 5 китоб-"Ясно", "Виспарад", "Вандидод", "Яштҳо", ва "Хурд Авесто". Мазмун ва моҳияти онҳо.

Машғулияти амалӣ: Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба таълимоти Зардушт оид ба аҳоқи тарбия. Ривоятҳо оид ба миқдор ва таълифи он (аз таҷриба)

МАВЗУЪҲОИ АЛТЕРНАТИВӢ

Мавзуи 1. (2 соат) Дин ва муносибатҳои динӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар даври истиқлолият

Муносибат бо дин, шинохти моҳият ва вазифаҳои иҷтимоии он дар ҷомаа. Инъикоси масъалаи озодии вичдон ва моҳияти он дар Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи озодии вичдон ва иттиҳодияҳои динӣ» ва дигар санадҳои меъёрӣ- ҳуқуқии байналхалқие, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон эътироф намудааст.

Озодии вичдон- эътирофи ҳуқуқи инсон. Вазифаҳои асосии дин. Диндорӣ тибқи таълимоти динҳо. Фарқи дунявият дар Тоҷикистон аз дунявияти давлатҳои дигар. Муҳимтарин хусусиятҳои модели нави дунявият дар Тоҷикистон.

Машғулияти амалӣ: Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба таълимоти дин ва муносибатҳои динӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар даври истиқлолият (аз таҷриба).

Мавзуи 2. (2 соат) Дин - ҳамчун падидаи таърихӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ

Ҷараёни пайдоиш ва таҳаввули динҳо. Масъалаи пайдоиш ва заминаи зуҳури дин, яке аз масоили умдае барои фаҳмиши масъалаҳои илмию усулӣ. Мавҷуд набудани унсурҳои эътиқод ва марҳилаи бединӣ дар ибтидои таърихи инсоният.

Давраи пайдоиши динҳо. Сабаб ва омилҳои пайдоиши эътиқодҳои динӣ. Хусусиятҳои диндорӣ давраи палеолит. Инсони неандертал нахустодами диндор аз назари донишмандон.

Машғулияти амалӣ: Пайдоиши дин ва эътиқодҳои динӣ. Роҳу усулҳои дарсдиҳии шунавандагон дар мавзӯи “Дин - ҳамчун падидаи таърихӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ” дар мактаб (аз таҷриба)

Мавзӯи 3. (2 соат) Яҳудия: таълимот ва таҳаввулотии он.

Динҳои қадимаи мардуми соҳили баҳри Миёназамин ва шимолӣ нимҷазираи Арабистон. Халқҳои яҳуд ва араб — мардуми сомонӣ. Яҳудия- аввалин дини тавҳидии қавми сомонӣ. Худо дар таълимоти Яҳудия. Худои яҳудия- Яҳво. Мавқеи Мусо дар таълимоти яҳудия. Китоби муқаддаси яҳудиён- “Таврот” (“Панҷкитоб”)-и Мусо. Тасарруфи Иерусалим аз тарафи Бобулиён. Таҳаввулотии дини яҳудия. Сабабҳои ба дини ҷаҳонӣ табдил наёфтани яҳудия. Яҳво-Худои аҳли яҳуд. Ба ду қисмат ҷудо гардидани сарчашмаҳои таълимоти яҳудия. Таҳаввулотҳои дар дини яҳудия.

Фирқаҳои маъруфи дини яҳудия- саддуқӣён, форисийён, кароим, харудиён ва эссенҳо.

Машғулияти амалӣ: Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба сабабҳои ба дини ҷаҳонӣ табдил наёфтани яҳудия.

Мавзӯи 4. (2 соат) Қуръон, суннат ва ҳадис ҳамчун сарчашмаҳои асосии ислом

Қуръон, суннат ва ҳадис- сарчашмаҳои асосии ҳаттии ислом. Қуръон- китоби муқаддаси мусалмонон. Сохтори Қуръон. Гирдоварӣ ва таҳрири матни Қуръон дар замони Усмон аз тарафи Зайд ибни Собит бо се нафари дигар.

Масъалаҳои инсондӯстӣ, бузургдошти инсон, каромати вай, ҳадафу мақсадҳои зиндагии ӯ, адолатхоҳӣ ва амсоли инҳоро ташкил кардани мундариҷаи Қуръон.

Суннат -калимаи арабии «сунна» - одат, расм ва анъана. Ҳадис — ривоят ё ахбори нақлшуда, доир ба гуфтор, рафтор ва амали паёмбари ислом Муҳаммад (с.а.в). Омилҳои пайдоиши суннат ва ҳадисҳо.

Машғулияти амалӣ: Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба мавзуи Қуръон, суннат ва ҳадис ҳамчун сарчашмаҳои асосии ислом дар раванди дарс (аз таҷриба)

Мавзуи 5. (2 соат). Исломи кунунии Тоҷикистон ва ҷаҳон.

Исломи воқеии Тоҷикистон ва ҷаҳон. Исломи расмӣ (қуръонӣ) ва исломӣ дар амал. Ислом ва равияҳои маъмули он. Ислом ва ҷомеаи имрӯзаи Тоҷикистону ҷаҳон. Мавқеи дини ислом дар Тоҷикистон. Тоҷикистон-давлати дунявӣ. Ҷудо будани ташкилотҳои динӣ аз давлат ва даҳлат накардани онҳо ба қорҳои давлат. Инъикоси озодии вичдон ва эътиқод дар Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Озодии омӯзиш ва бузургдошти дину мазҳаб, бунёди мадрасаҳо ва донишкадаи исломӣ дар ҷумҳурӣ. Озодии таълиму тарбияи динӣ дар доираи қонун. Эҳтиром ва таҳаммул ба тамоми дину мазҳабҳо дар Тоҷикистон. Эътирофи махсуси нақши мазҳаби ханафия, дини ислом дар инкишофи фарҳанги миллӣ ва маънавии халқи тоҷик.

Машғулияти амалӣ: Дини ислом ва муносибатҳои динӣ тибқи Конститутсия ва дигар санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ дар Тоҷикистон (аз таҷриба)

Мавзуи 6. (2 соат) Динҳои Ҳиндустони қадим. Браҳмания–дини миллии ҳиндустониҳо.

Ташаккулёбии чомаи гуломдории нимчазираи Ҳиндустон ва таҳаввулоти динҳои қадима. Даврабандии таърихи динҳо дар Ҳиндустон. Давраи ведой. Китоби “Ведҳо”-пайдоиш ва таълимоти он. “Ведҳо”-қадимтарин сарчашмаи таърихӣ- динӣ. Қаробати таълимоти ведой ба дини мардуми ориёӣ ва юнонӣ. Кастаҳо дар Ҳиндустон. Ташаккули браҳмания. Браҳманҳо-табақаи руҳониён. Таълимоти браҳмания-таълимоти ҷамъияти гуломдорӣ. Браҳманҳо ва маъбадҳо. Таҳаввулоти браҳмания. Давлат ва дин дар Ҳиндустони қадим. Иштироки дин дар идораи давлатҳои гуломдории Ҳиндустон. Тамаддуни дини браҳмания.

Машғулияти амалӣ: Маълумоти шунавандагон доир ба Ригведа- сарчашмаи таърихӣ ва динии мардуми ориёӣ.

Мавзуи 7 (2 соат). Буддоия: таълимот ва инкишофи он.

Буддоия дини ҷаҳонии дар заминаи фарҳанги ҳинду ориёӣ бавучудомада. Буддо ва таносули (ташаккулёбии) он (асри V-и пеш аз мелод). Саидхарта Гаутама-пайғамбари дини буддоия. Зиндагӣ ва тарки ҷаҳор ҳақиқат ва усули таълимоти Буддо. Маънои “бедор”ё “бедоршуда”-ро ифода намудани калимаи буддо. Ахлоқи буддоия. Покию покизагӣ, – бузургтарин ибодат дар буддо. Панҷ дастури буддо барои раҳой аз афкори нопок. Нирвана-ин саодат ва оромии абадӣ. Паҳншавии буддизм ба хоки Ҳиндустон ва берун аз он. Шаклҳои асосӣ ва таҳаввулоти буддоия. Фирқаҳои буддизм.

Тхеравада, Махаяна ва Ламаизм. Таълимотҳои онҳо. Чаҳоншавии дини буддоия. Буддоияи ҳозира ва мақоми он дар ҷаҳони муосир.

Машғулияти амалӣ: Нақши дини буддоия дар сарзамини тоҷикистони. Панҷ дастури буддо барои раҳӣ аз афкори нопок (аз таҷриба)

Мавзӯи 8. (2 соат). Насрония ва таҳаввулоти он.

Шароити иҷтимоӣ-сиёсии Фаластин ва Яҳудия дар охири садаи асри 1 пеш аз мелод. Заминаҳои таърихӣ ба вуҷуд омадани дини насронӣ. Зиндагӣ ва таълимоти Исои Масеҳ. Таълимоти масеҳӣ дар бораи Худо. Асли ваҳдати се зоҳиршавӣ- Худопадар, Худописар ва Рӯҳулқудус. Исо - чун инсон. Тавлиди дубораи ӯ. Библия — китоби муқаддаси насронӣ. “Аҳди қадим” ва “Аҳди қадид”- қисматҳои китоби “Библия”. Ҷаҳор китоби “Инҷил”. Шарҳи ҳол ва таълимоти Исои Масеҳ. Асли таълимоти ахлоқии масеҳият: ғалаба бар бадӣ ба тариқи муҳаббат. Таълимот дар бораи инсон, дар бораи покӣ ва наҷот. Таълимот дар бораи калисо. Калисо-тани Исо, салтанати илоҳӣ дар рӯйи замин.

Сабабҳои асосии динӣ ва дунявӣ дар насрония (асри XI).

Машғулияти амалӣ: Фикру ақидаҳои шунавандагон нисбат ба таносуб ва яқингии таълимоти дини насронӣ аз дигар динҳои ҷаҳонӣ

Мавзӯи 9. (2 соат) Раванди мубориза бо коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Тавсифи коррупсия ҳамчун зуҳурот
2. Оқибатҳои коррупсия ва таъсири он ба амалишавии ҳуқуқҳои инсон
3. Роҳҳои мубориза ба коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Мафҳуми «коррупсия» аз забони лот. –вайрон кардан, харида гирифтан. Мафҳуми ҳозираи коррупсия. Коррупсия сӯиистифода аз ҳокимияти давлатӣ барои гирифтани ғоида ба мақсадҳои шахсӣ. Сабабҳои коррупсия. Коррупсия ҳамчун зухуроти номатлуби замони муосир. Андешидани чораҳои мушаххаси қонунӣ аз ҷониби ҷомеаи ҷаҳонӣ баҳри пешгирии ҳама гуна ҷинояту ҷинояткорӣ ва мубориза бо коррупсия. Қабули Конвенсияи Созмони Миллалӣ Муттаҳид аз санаи 31 октябри соли 2003 зидди коррупсия. Эътирофи Конвенсияи мазкур аз ҷониби Ҷумҳурии Тоҷикистон санаи 25 сентябри соли 2006. Аҳамияти қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза бар зидди коррупсия» аз 25 июли соли 2005. Бо мақсади мубориза бар зидди ҳуқуқвайронкуниҳо ва ҷиноятҳои хусусияти коррупсионидошта санаи 10 январи соли 2007 таъсис додани Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Дар самти муқовимат ба коррупсия бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул гардидани барномаҳои зиддикорупсионии давлатии «Стратегияи мубориза бо коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2008-2012» (26 январи соли 2008 №34) ва «Стратегияи муқовимат ба коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2013-2020» (30 августи соли 2013 таҳти № 1504). Кафолатҳои ҳуқуқии ҳифзи ҳуқуқу озодихо аз коррупсия дар Тоҷикистон. Ҷанбаҳои иҷтимоии коррупсия. Муқовимат ба коррупсия- кори дастаҷамъона. Коҳиши болоравии коррупсия натиҷаи ҳамбастагии ҷомеаи шаҳрвандӣ бо мақомоти давлатӣ.

Дарси амалӣ: Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба аҳамияти қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза бар зидди коррупсия», оқибатҳои коррупсия ва таъсири он дар ҷамъият ва роҳҳои мубориза бар зидди коррупсия (аз таҷриба)

Адабиёт:

1. Абурайҳони Берунӣ. Осор-ул-Боқӣ.-Душанбе: Ирфон,1990
2. Абдуллозода Ш. Асосҳои диншиносӣ. – Душанбе, 2000.
3. Авесто.-Душанбе: Адиб.-1990
4. Абдуллоев Ш., Музаффарӣ М., Мирзоев Ғ. Таърихи дин. Китоби дарсӣ барои синфи 9. - Душанбе: Маориф, 2015.
5. Древние цивилизации./под.общ.рек.Г.М. Бонгард Лабина.М.: Мысль.-1989.
6. Токарев С.А. Религии в истории народов мира.- М.,1986
7. Токарев С.А. Ранние формы религии. – М., 1990.
8. Куръони карим. – Душанбе, 2016.
8. Таърихи дин. Мураттибон Ш. Абдуллоев, М. Музаффар, Ғ. Мирзоев.-Душанбе, 2015.
9. Васильев Я.С. История религии Востока. – М., 1993.
10. Основы религиоведения. – М., 1998.
11. Ҳакимов Н, Ҳомидова Қ. Мухтасари таърихи динҳо. – Душанбе, 2005.
12. Ғоибов Ғ. Таърихи динҳо – Душанбе, 2009.
13. 14.Эмомалӣ Раҳмон, Танзими расму оинҳо-талаботи замон (матн): Суханронӣ дар маҷмаи умумичумхуриявӣ доир ба ба танзими расму оинҳои халқӣ. -Душанбе: Шарқи озод, 1999.-36с.
15. Эмомалӣ Раҳмон.Дар бораи дин (Матн). Фишурдаи суханронии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон /муҳаррири масъул С. Фаттоев. - Душанбе: Шарқи озод,2006.-553с.

16. Эмомалӣ Раҳмон, Имоми Аъзам ва ҳуввияти миллӣ (Матн): муҳаррири масъул

С. Фаттоев. -Душанбе: Адиб,2009.-111с.

17. Эмомалӣ Раҳмон, Имоми Аъзам ва гуфтугӯи тамаддунҳо (Матн):/ маҷмӯи мақолаҳо. -Душанбе:Шарқи озод,2009,-320с.

18. Эмомалӣ Раҳмон, Имоми Аъзам ва ҷаҳони муосир (Матн):

Суҳанронии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар Симпозиуми байналмилалӣ шаҳри Душанбе, 05- октябри соли 2009/ муҳаррири масъул С. Комилов.-Душанбе: Эрграф,2009.-416с.

19. Эмомалӣ Раҳмон. Суҳанронии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

20. Эмомалӣ Раҳмон оид ба лоиҳаи Қонун «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» шаҳри Душанбе,14 декабри соли 2010 (Матн):- Душанбе:Шарқи озод,2010.-31с.

21. Эмомалӣ Раҳмон. Мавлоно ва тамаддуни инсонӣ (Матн): - Душанбе: Бухорӣ, 2012.-132с.

22. Эмомалӣ Раҳмон. Дин ва ҷомеа. – Душанбе: «Шарқи озод», 2013.

Ба матбаа _____ супорида шуд.
Ба чоп _____ иқозат дода шуд.
Андозаи 60x84 $1/16$. Ҷузъи чопии шартӣ _____
Тъдод _____ нусха.